

Životní styl, životní hodnoty a chléb v mém životě

Lifestyle, Life Values and Bread in My Life

Miloslav Kohout

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta

Univerzita třetího věku : **SoLiLL 2001**

Souhrn :

Výzkum životního příběhu je zápisem, analýzou a vyhodnocením vlastního života (nebo života jiné osoby) a lidské zkušenosti zakódované v příbězích. Člověk své příběhy „ žije „ a kóduje je do životních vzpomínek. V nich odkrývá své hlavní životní etapy a kritické momenty, vybavuje si klíčové osoby a události, které vstoupily do jeho života. Autor přispívá svými osobními vzpomínkami na své dětství 1926-1939, válku a válečná léta 1939-1945, včetně doby prožité v nasazení v Německu, poválečná 50. léta, 60. a 70. léta až do doby odchodu do důchodu (1982) a současnost.

Vzpomínky spojuje s chlebem jako životní hodnotou. V závěru životního příběhu předkládá svůj výčet životních hodnot (zdraví, rodina a nejbližší, ekonomické zázemí aj.), hodnotí svůj životní styl a vyslovuje přání do budoucnosti.

Klíčová slova : Životní příběh, výzkum životního příběhu, narativní interview, životní cyklus, životní hodnoty, životní styl, chléb.

Summary :

Research of life history in an account, analysis and evaluation of one's own life (or another person's life) and human experience encoded in episodes. A man „ lives“ his episodes and scrambled them in his living recollections. He uncovers in them his main life phases and critical incidents, recalls key individuals and events that entered his life. The author contributes with his personal memoirs on his childhood in 1926 – 1939, war time 1939 – 1945, including his work in Germany as a displaced person and the post-war 50s, 60s and 70s up to his retirement (1982) and present time.

His memoirs are inseparable from bread as his life value. At the end of his life history the author writes about his life values (health, family and his closes, economic background etc.), he judges his life style and passes his wishes towards future.

Key words : Life history, research of life history, narrative interview, life cycle, life values, life style, bread.

Úvod

Introduction

V první semestrální práci na Univerzitě třetího věku Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích jsem psal o tom, jak mě v životě provázela filozofie. Nyní, v šestém semestru a sedmém semestru vzpomínám, jak jsem žil, jaké jsem vyznával životní hodnoty a jaké místo zaujímá v mém životě chléb.

Chléb je v mnoha zemích světa považován za základní potravinu. Je zmiňován v literatuře – povídkách, pohádkách, říkankách, v příslovích, rčeních, modlitbách a pod.. Například být bez chleba, znamená nemít žádné výděvky, nejíst nadarmo chléb, značí poctivě si vydělávat, žít o samém chlebě, znamená být chudý. Do té doby ještě mnoho chleba pojíš, značí, že je to ještě daleko. A časté, vždyť to chleba nejí, znamená, nepřekáží to, a přestal chléb jísti, znamená, že již zemřel

Ve vzpomínkách na chleba a dobu, v níž téměř 80 let žiji, je uložena má výpověď.

Osobní vzpomínky na období od r. 1926 do r. 1939

My childhood in 1926-1939

Narodil jsem se v r. 1922 ve Čtyřech Dvorech v dělnické rodině. Otec byl vyučen sedlářem a čalouníkem, matka byla tovární dělnice, ale po svatbě v r. 1913 byla v domácnosti. Měl jsem o 17 měsíců mladší sestru. Tři sourozenci zemřeli během první světové války. Do začátku třicátých let se nám vedlo celkem dobře. Otec měl dobré zaměstnání v oboru, ve kterém byl vyučen.

Ekonomická situace v naší Československé republice po první světové válce byla poměrně uspokojivá, nejlepší ze zemí bývalého Rakouska-Uherska, protože v Čechách byl nejvyspělejší průmysl. V tomto směru jsme se řadili mezi přední země nejen v Evropě, ale i ve světě.

Naše rodina bydlela v nájemném domě o sedmi bytech v jedné místnosti bez příslušenství. Neměli jsme ani sklep, jen dřevník a na půdě jednu kóji. Nájemné činilo 25 Kč za čtvrt roku. Odběr elektřiny byl na paušál, pojistky dovolovaly jen žárovku o 25 wattech. Zásuvka pro spotřebiče nebyla žádná. Pochopitelně, že se našly způsoby, jak používat silnější žárovky. Dům stojí ještě dnes, poblíž bývalých dělostřeleckých kasáren.

Se sestrou jsme navštěvovali již od útlého dětství mateřskou školu, kde bylo téměř 100 dětí a jen dvě učitelky. Dnešním požadavkům by tato škola zdaleka nevyhovovala. Vzpomínám si, že nám matka kupovala ke snídani pečivo, kterému jsme říkali "jidáše", sypané mákem. Káva byla z náhražky. Mléko zřídka, jednak nebylo levné a také nebyla možnost ho ukládat v chladu. Rodiče snídali rovněž kávu a chléb. Do školky jsme si svačinu nenosili. Otec si do zaměstnání nosil chléb a kávu. Tuto stravu měl ke svačině a často i k obědu. Někdy si koupil levný oběd nebo jen polévku (gulášovou, dršťkovou) v hostinci. Často obědval až po příchodu z práce domů.

My se sestrou jsme se v bytě zdržovali málo. Pokud to počasí jen trochu dovolovalo, byli jsme venku. Domů jsme chodili většinou jen pro chléb. Ten nám matka mazala marmeládou, často doma vyrobenou (třešňovou, borůvkovou, švestkovou), nebo sádlem. To rodiče škvařili z Maďarska dovážených vepřů, zvaných "bagouni". Toto syrové sádlo bylo poměrně levné. Brzy jsme se naučili sami krájet chleba. Ten byl u nás doma volně přístupný.

Náš jídelníček v té době nebyl příliš pestrý. V neděli jsme měli vepřovou pečení z bůčku, aby se vypeklo co nejvíce šťávy na omaštění knedlíků. Příloha bylo zelí, které jsme si dost často nakládali na zimu. Uskladněno bylo na půdě. Ve čtvrtek byla k obědu uzená vepřová žebírka, opět s knedlíkem. Další jídla k obědu byla většinou tato: škvarky se škvarky, případně s mákem, špekáčky s bramborovou kaší, rizoto s mletým, většinou koňským masem, dále bramborový guláš, krupičkové knedlíky se salátem nebo zelím, různé omáčky /rajská, houbová, koprová/, dušená zelenina s bramborem. Polévky byly většinou uzená, bramborová, chlebová, zapražená s nudlemi a další (které mi ale moc nechutnaly), a to zelňačka a tzv. kulajda. Někdy jsme měli k obědu "pličky".

V sobotu pekla matka buchty nebo jiné pečivo, například housku, které jsme říkali "calta", a bocháňky. Matka těsto jen zadělala a pekli jsme je u místního pekaře, kde jsme kupovali chléb a ostatní pečivo. Doma jsme pochopitelně neměli možnost péci. Když jsme se sestrou povyrostiti, nosili jsme plech s pečivem k pekaři sami a zůstali jsme tam, až bylo upečené. Docela jsem se na to těšil. Takových rodin, které pekly u pekaře, bylo v okolí více.

Jak jsem již uvedl, byl chléb v naší rodině ve dvacátých a třicátých letech konzumován rodiči k snídani, večeři, ale někdy i jako příloha k obědu (k omáčkám). Konzumovali jsme ho i během dne.

Náš pekař byl svobodný mládenec, humorný, přívětivý, velice ochotný. Nakupovali jsem u něho až do doby, kdy jsem se ze Čtyř Dvorů odstěhoval, to bylo v r. 1944.

Dobře si vzpomínám, kdy mi chléb chutnal nejvíce jako školákovi. Od třetí třídy na obecné škole mi jeden můj spolužák pravidelně nosil ke svačině patku chleba namazanou máslem. Po nějakou dobu jsme (chudší žáci) dostávali chléb s mlékem po skončení dopoledního vyučování ve škole. Obecnou školu jsem navštěvoval v Nové ulici. V tehdejší době byly obecné školy chlapecké a dívčí. Vyučování bylo dopolední a kromě středy a soboty i odpolední. Od 8. hodiny do 10. hodiny, někdy do 11. hodiny a od 14. do 16. hodiny. Na polední přestávku jsme chodili domů. Svačinu jsem si do školy nenosil. Do školy jsme chodili pěšky.

Moji rodiče byli členy několika spolků-obce Baráčníků, Svazu přátel pohřbu žehem, Dělnické tělocvičné jednoty. Tam jsem chodil cvičit již od šesti let. Uvedené spolky pořádaly v jarní a letní době výlety do lesů v okolí Č. Budějovic, někdy i zájezdy vlakem. Děti i dospělí obdrželi občerstvení-chléb namazaný máslem, ovoce a někdy i kousek salámu. Občerstvení s chlebem jsme také dostávali na veřejných cvičeních, které pořádala DTJ v průběhu prázdnin každou neděli v různých obcích okresu Č. Budějovice. A na začátku třicátých let jsem okusil i vojenský chléb-komisárek. Jak jsem již uvedl, bydleli jsme blízko kasáren a vojenského cvičiště. Vojáci nás trpěli jak na cvičišti, tak i u plotu kasáren. Loudili jsme na nich komisárek a suchary. Ne proto, že bychom měli hlad, ale byla to určitá zvědavost a změna druhu chleba. Komisárek se nedal jinak koupit. Nebyl nijak chutný, často trochu nakyslý a málokdy čerstvý. Nechutnal asi ani mnohým vojákům, protože na cvičiště jezdili prodavači párků, které ohřivali v karmách na dřevěné uhlí. A obchody, jak si vzpomínám, jim šly docela dobře.

V roce 1929 začala celosvětová hospodářská krize. V naší republice se její důsledky projevily později, asi v letech 1931/32. Můj otec také přišel o zaměstnání. Když jsem začal v r. 1933 studovat na gymnáziu, pobíral podporu v nezaměstnanosti. Od odborů to byly 3 Kč a od státu 7 Kč denně. Přitom členský příspěvek odborové organizaci byl 5 Kč, později 6 Kč týdně! V té době se nám nevedlo příliš dobře. Byli jsme nuceni si mnoho věcí odříci, ale hladem jsme netrpěli. Otec objížděl okolní vesnice, opravoval rolníkům postroje na tažná zvířata. Za odvedenou práci většinou dostával potraviny (slaninu, uzené maso, brambory, chléb aj). Doma (pochopitelně bez živnostenského listu) zhotovoval matrace, otomany, různé kožené zboží.

Vzpomínám si také na to, jaké byly příjmy pracujících v té době. Středoškolský profesor, otec mého spolužáka na gymnáziu, pobíral 42 000 Kč ročně, plat odborného učitele na tehdejší měšťanské škole byl 28 500 Kč. Dělník ve výtopně ČSD dostával odměnu 850 Kč měsíčně, průvodčí na rychlících pobíral od 1 000 do 1 200 Kč měsíčně. Školné na gymnáziu bylo 400 Kč ročně. Ale většina studentů byla od placení školného osvobozena, dokonce i syn profesora. Někteří studenti platili polovinu školného. V případě prospěchu musil však student školné zaplatit.

Pamatuji si také ceny některých potravin v té době. Nejdražší potravinou byl cukr, 6 Kč za jeden kilogram. Cukrovarnické kartely držely cenu na této výši. Kilogram vepřového bůčku, který jsme kupovali, stál od 15 do 20 Kč, jeden rohlík nebo houska 20 hal. To si pamatuji přesně, protože při přijímací zkoušce na gymnázium mi dal pan profesor také otázku "kolik stojí dvacetihaléřová houska." O velké přestávce prodával školník párek s rohlíkem za 1 Kč. Za osm let studia jsem měl tuto svačinu jen několikrát. Kilogram chleba se prodával za 2 Kč.

V době krize bylo v naší republice 900 000 až 1 milion nezaměstnaných. Nevzpomínám si, že by některý můj spolužák na obecné škole nebo kamarádi v okolí bydliště trpěli hladem. Ale také bylo dost rodin, zvláště s více dětmi, kde byla nouze o potraviny a někteří rodiče před dětmi chléb i zamykali. Bohužel, našli se i rodiče, kteří i v této době utráceli za alkohol a cigarety. Nejlevnější cigarety tzv. "Zorky" se kupovaly v délce "asi jeden metr" /12-13 ks/ za 1 Kč. Bylo také dost opuštěných lidí ("dnešní bezdomovci"), o které se musely starat obce, kde měli tito občané tzv. domovské právo. V té době začaly u nás rozvíjet činnost různé podpůrné spolky a organizace například "Armády spásy". Hodně lidí žilo v tzv. "chudobincích" nebo v obcích "bytech", kterým se říkalo "pastoušky". Bylo dost žebráků, kteří byli vděční i za krajíc chleba. Jejich počet se zvyšoval zejména o Vánocích a Velikonocích. O Vánocích chodili po domech koledovat tzv. "dráteníci" ze Slovenska. Opravovali také hrnce.

Matka asi od r. 1935 až do r. 1941 chodila posluhovat do rodiny státního úředníka. Byla to pětičlenná rodina. Dva synové a dcera měli postavu jako já a sestra. Dostávali jsme od této rodiny obnošené oblečení a obutí a dokonce jsem obdržel i jízdní kolo. Těž moji rodiče dostali často ošacení a obutí. Navíc matka v této rodině dostávala i svačinu a někdy přinesla něco jídla domů. Odměna za práci byla měsíčně 100 Kč. Takto se nám podařilo přečkat nepříznivé období, kdy otec neměl trvalé zaměstnání.

Koncem roku 1936 se začala světová ekonomika konsolidovat. Bylo to však také zásluhou zbrojení, zejména v Německu, kde se dostala k moci národněsocialistická strana A. Hitlera. Rovněž v naší republice se zbrojilo, na hranicích s Německem se budovalo opevnění. Otec dostal trvalé zaměstnání v závodě, který se podílel na výstavbě nynějšího letiště v Plané u Č. Budějovic. V té době se zvýšila v naší rodině spotřeba potravin. Já jsem aktivně sportoval. O prázdninách v r. 1938 a v r. 1939 jsem pracoval v cihelně a na úpravě silnice. Pamatuji se, že mzda tehdy činila 2,60 Kč za hodinu.

I was born in 1922 in a worker's family. My father was a saddler and upholsterer and my mother worked as a female worker. I had a younger sister and three of my other siblings died during World War II.. Till the 30s we fared quite well. Our family lived in a block of flats only in one room without conveniences.

My sister and I attended a kindergarten where there were only 2 woman teachers and 100 children. My mother used to buy us hot cross buns with sprinkled poppy seed for breakfast. My parents also had bread and coffee for breakfast. My dad used to have the same at work.

My sister and I were often out and went home only for some bread. Our mom usually spread on some marmelade or dripping .We often learnt to cut bread ourselves. Bread was always free in our home and on Saturday our mom baked cakes or some other pastry, e.g. buns called " calta" and small loaves. Mother prepared only dough and local baker, in whose shop we bought bread and pastry, did the rest. There were more such families in our surroundings who baked their bread at the baker's.

Bread in our family was eaten for breakfast, dinner and at times as a side dish to some sauce in the 20s and 30s. We ate it all day round. I liked it most as a schoolboy. One of my classmates at primary school used to bring me a heel of bread and butter to elevenses. For some time we, as poor pupils, also got bread and milk after morning classes.

My parents were members of some associations which made various walks to the woods and trips by train. Adults and their kids always got refreshments - bread and butter, fruit and from time to time even a piece of salami.

At the early 30s I also tried army bread because we lived nearby the barracks. We kids coaxed army bread and biscuits of the soldiers. Army bread couldn't be got and it wasn't tasty, often a bit sour, but we were curious. Even some of the soldiers didn't like it.

In 1929 the World Economic Crisis started. I remember what the workers' income was like. E.g. a teacher at grammar school was given 42,000 crowns a year and a worker, in comparison, 850 crowns a week. A kilo of bread cost 2 crowns. During the crisis there were about 900,000 to 1,000,000 unemployed people in our republic but I can't remember any of my classmates at primary school being hungry. But in some families, especially with more children, some parents locked the bread away from the children. There were a lot of beggars who were very thankful for a slice of bread, particularly at Christmas and Easter. My father didn't have a permanent job at that time.

Období od r. 1939 až do r. 1945. Druhá světová válka

Period 1939 up to 1945. World War II.

15. březen 1939. Za sněhové vánice vtrhla německá armáda do naší země a nastalo jedno z nejčernějších období naší novodobé historie. Důsledky této šestileté okupace jsou dostatečně známy i mladší generaci. Jen připomenu na 300 000 popravených a umučených našich spoluobčanů.

Já jsem v té době navštěvoval sextu gymnázia a sestra 1. ročník obchodní akademie. Pokud jde o potraviny, byl zaveden přidělový systém. Všeho bylo nedostatek, včetně chleba. Z počátku se dal ještě

různým způsobem opatřit mimo přiděl, ale později to bylo stále obtížnější. Byly prováděny přísné kontroly na nádražích, ve vlacích, v autobusech i na cestách. Přestupky byly přísně trestány a přepravované potraviny byly zabaveny. Nedostatek potravin byl i v naší rodině.

Koncem roku 1939 odjel otec pracovat do Německa. Měl se vrátit koncem dubna r. 1941. Avšak dne 28. 3. 1941 utrpěl úraz a dne 28. 4. 1941 zranění podlehl. Obdrželi jsme urnu s popelem, ale je otázka, zda je v ní popel otcův. Já jsem měl tehdy 14 dní před maturitou. Po maturitě jsem pracoval v cihelně a po prázdninách navštěvoval abiturientský kurs při obchodní akademii. Již tehdy mi hrozilo nasazení do Německa. Je pochopitelné, že jsem v naší rodině spotřeboval více potravin než matka a sestra. Musím přiznat, že se obě uskrovnily v můj prospěch. V té době jsem byl členem sportovních oddílů SK Č. Budějovice (lehká atletika a košíková), DTJ Suché Vrbné (házená). V těchto klubech byli kamarádi, kteří měli více možnosti obstarávat potraviny mimo přiděl a také na mne pamatovali. V té době byl chléb opravdu hlavní potravinou.

V březnu r. 1942 jsem se seznámil s mou budoucí manželkou, která pracovala jako prodavačka v Šolínově řeznictví a uzenářství. Tím se naše situace, pokud šlo o potraviny, zlepšila. Pan Šolín byl velice uznalý a své pracovníky podle možností podporoval. Svatbu jsme měli 26. 9. 1942. Ale nucené nasazení mě neminulo. Již 8. 10. 1942 jsem odjel s transportem do Německa. Pracoval jsem na stavbě hutí na měď v obci Wiesau poblíž města Bunzlau. Dnes se toto město nazývá Boleslawiec a je v Polsku.

V pátek dne 9. února 1945 jsem ještě s dalšími asi 30 kamarády opustil tábor. Město Bunzlau bylo evakuováno. My jsme šli pěšky směrem na naše hranice. Tam jsme se dostali v sobotu dopoledne (část trasy jsme jeli vlakem). Ve vlaku jsme byli považováni za uprchlíky. Náš noční pochod byl velice strastiplný, ve dvou případech jsme mohli být postřeleni, protože nás Němci a Maďaři považovali za partyzány. Fronta se velmi přibližovala. Již v neděli dne 11. 2. 1945 bylo město dobyto Rudou armádou. Já jsem se dostal v tento den šťastně domů. Nutno ještě poznamenat, že za celou dobu nasazení v Bunzlau (Wiesau) jsme neviděli spojenecká letadla. Sověti bombardovali stavbu a město až v sobotu dne 10. 2. 1945.

Já jsem se 14 dnů skrýval doma a 24. 2. 1945 jsem nastoupil k ČSD, kam mě "ukryl" můj spolužák z gymnázia, který pracoval jako referent na tehdejším Arbeitsamtu (úřad práce). U ČSD jsem už zůstal až do odchodu do důchodu v r. 1982.

Doba nuceného nasazení byla nejhorším obdobím v mém životě. Nejen pokud šlo o výživu, ale i bydlení, pracovní nasazení, psychické zatížení. Koncem srpna r. 1943 jsem dostal dvanáctidenní dovolenou. Podal jsem písemnou žádost na ministerstvo hospodářství a práce o přeložení do protektorátu. Jako důvod jsem uváděl smrt otce v Říši, nemoc matky a skutečnost, že jsem ženatý. Na vyřízení jsem však čekal marně. Dovolenu jsem přetáhl asi o jeden měsíc. Za přispění p. Šolína se podařilo podplatit německého úředníka na úřadu práce v Č. Budějovicích. Ten však ve smluvenou dobu nebyl přítomen. Ujal se mě mladý český úředník. Když zjistil, že překračuji dovolenu, odvedl mě k německému referentovi. Ten zavolal policistu, který mě odvedl na policejní ředitelství. Druhý den jsem byl poslán do Pracovně-výchovného tábora v Plané nad Lužnicí. To se stalo dne 22. 10. 1943. Asi 10. prosince 1943 jsem byl odeslán do káznice v Ruzyni. Propuštěn jsem byl na Štědrý den a dne 26. 12. 1943 jsem musel překročit o půlnoci hranice protektorátu a 27. 12. se hlásit na svém pracovišti. Z obavy, abych nebyl poslán do koncentračního tábora, jsem se do Německa vrátil.

Podmínky v pracovně-výchovném táboře byly svízelné, nejen pokud šlo o pracovní podmínky, ale i hygienu, stravu, lékařskou péči. Nebyl zde lékař, jen sanitář. Chleba byl velký nedostatek. Docházelo často k jeho krádežím. Kdo byl přistížen, by přísně potrestán. V jednom případě byl postižený muž uvázan do pytle a několik dalších chovanců tábora ho muselo holemi mlátit za dozoru zástupce vedoucího tábora, kterým byl český protektorátní četník v hodnosti poručíka. Jmenoval se Pravda. Dalšího, asi padesátiletého muže (který byl v táboře asi pro potulku nebo vyhýbání se práci), svlékli donaha a stříkali na něho ledovou vodou. V táborových ubikacích nebyla kamna, protože při stavbě bylo opomenuto postavit komíny. Jmenovaný poručík byl velký sadista a vymýšlel si celou řadu rafinovaných trestů za zcela nepatrné přestupky. Vzpomínám si na příhodu, kdy jsem dostal v táboře chléb. Na světlici přišel večer známý četník ze Čtyř Dvorů, částečně invalidní. Byl postřelen pytlákem. V ruce držel kamaše a ptal se, zda by je někdo neuměl spravit. Přitom na mne mrkal. Já

jsem se přihlásil, on mi kamaši podal. Byla v ní téměř celá vecka chleba. Pochopitelně jsme se o ni na světlici rozdělili. Je třeba připomenout, že většina četníků s námi jednala slušně a tím i riskovali. Mohl bych uvést několik případů.

Dne 26. 5. 1944 se nám narodila dcera. Obdržel jsem 12denní dovolenou. Když jsem se vracel dne 8. 6. 1944, započala druhá fronta vyložením spojeneckých vojsk na francouzském pobřeží. Z Německa jsem psal téměř denně dopis nebo lístek. Korespondence váží 3 kg. To by vydalo na více než jednu knihu

At that time I attended the 6th form of grammar school and my sister attended business academy. As for food, we had wartime rationing. There was shortage of everything, including bread, even in our family.

At the end of 1939 my father left to work in Germany where he sustained an injury and died in 1941. It was a fortnight before my graduation examination. Bread was really the main sort of food we had at the time.

In March 1942 I met my future wife and we celebrated our wedding in the same year. Just after the wedding I was sent to Germany as a displaced worker. I worked nearby the town Bunzlau (Boleslawiec) in Poland..

On the 9th February 1945, 30 of my friends and I left the camp, crossed the frontier and got happily home. I started to work at ČSD (railway) where I worked till my retirement in 1982.

The time in Germany was the worst one in my life. When I got my leave, I overran it and as a consequence of it was sent to a work-formative camp and then to the penitentiary in Ruzyně. Life conditions in the work-formative camp were difficult and there was lack of bread as well. Bread had often been stolen even if who was caught red-handed, he was severely punished. I remember having been given some bread in the camp by a familiar gendarme from my hometown who, having winked at me, wanted to repair a shoe. I took the shoe and found the whole loaf of bread inside it. I shared it in our room.

Práce a život v nuceném nasazení

My life and work as a displaced worker

Po příjezdu na pracovní místo v Bunzlau jsme byli ubytováni v bývalém mlýně. Tam jsme byli asi 14 dní. Jídla bylo málo, a než jsme si na ně zvykli, nemohli jsme jíst. Oběd byl dáván do jedné misky, vše smícháno dohromady. Večeře byla studená. Kousek chleba, margarín, kousek sýra, občas salámu, případně marmeláda a černá káva z náhražky. K snídani byl jen chléb a káva. Svačina žádná. Když jsme dojedli zásoby z domova, měli jsme hlad. Balíky jsme ještě nedostávali, protože jsme ještě nebyli definitivně ubytováni. Když jsem načínal poslední vecku chleba z domova, všiml jsem si, že je v ní díra. Zjistil jsem, že je dlouhá asi 10 cm a že si na chlebu asi pochutnávala myš. Ale hlad byl velký a chléb jsem snědl. A žádné zdravotní problémy jsem potom neměl. Naším trvalým "domovem" se stal bývalý zajatecký tábor, dosud obehnaný drátěným plotem. V jednom baráku byli Češi, ve druhém Poláci, v dalším Ukrajinci a v posledním Nizozemci a Francouzi. Naproti našemu táboru byl koncentrační tábor, kde byly umístěny maďarské Židovky a po nich zde byli polští Židé, většinou mladí lidé. Světnice se musely v našem táboře často dezinfikovat, protože byly zahmyzeny. Nebyla výjimka, že jsme ze slamníku vybrali až 100 štěnic. Na světlici nás bylo asi dvacet. K umytí jsme měli jedno umyvadlo. Do sprchy jsme směli 1x týdně. Záchody byly nášlapné. Pracovali jsme na stavbě hutě na měď. Pracovní doba byla v zimním období od 7,30 hod. do 17.00 hod. s přestávkou na oběd. Pracovalo se i v sobotu a často i v neděli dopoledne a v případě potřeby (vykládka vagónů) i v noci. Postupem času se stravovací podmínky zhoršily. Chleba bylo málo, dostávali jsme ho večer 25 dkg. Kdo ho snědl večer, neměl chléb druhý den k snídani ani ke svačině. K obědu, jak jsem již uvedl, bylo jídlo v jednom hrnci "(Eintopf)", kde bylo vše smícháno i s přílohou, což byly většinou brambory. Kousek masa byl jednou týdně.

Češi dostávali často z domova balíky, v nichž byl nejen chléb, ale i další potraviny. Já jsem dostával např. i knedlíky, škušánky, ale i salám, brambory, cukr, atd. Nutno přiznat, že německé železnice jezdily velmi dobře. Balík, který byl z Č. Budějovic odeslán v poledne, dojel druhý den rovněž v

poledne do Bunzlau, kde mi ho po předložení Kennkarty vydali. Ani jeden balík nebyl poškozen nebo vykraden. Za zaznamenání stojí tato příhoda. Na naší světlici byla prováděna policejní kontrola, zda nemáme zbraně. Policista otevřel moji skříň, v níž visel kus trvanlivého salámu. Policista salám vytáhl ze skříň, mával s ním a říkal: "Potom, že se Češi mají špatně." Salám mi ale ponechal a ani si kousek neukrojil.

Poláci a Ukrajinci na tom byli se stravou velice špatně. Nedostávali balíky, byli na oděvech barevně označeni. Chléb si opatřovali většinou výměnou za cigarety, případně i kupovali od Čechů. Chléb v táboře neměl cenu jen jako potravina, ale i jako platidlo. Za chleba se dalo opatřit daleko více věcí než za peníze. Naše mzda za 1 hodinu byla v přepočtu našich 6,60 Kč. Já jsem dost chleba rozdál Židům, se kterými jsem pracoval. Ke konci války také italským zajatcům, kteří byli v mé pracovní skupině. Na stavbě pracovali i sovětsí zajatci a jejich situace byla krutá, pokud šlo o stravu, pracovní podmínky, bydlení a celkové zacházení.

Často jsme si také vařili. Suroviny jsme dostali jednak v balících, jednak je nakoupili v obchodě za potravinové lístky. Naše protektorátní lístky platily i v Německu. Při vaření jsme se střídali, protože k dispozici byla jen jedna kamna. Já jsem často měnil chléb za tabák - ruskou machorku, kterou jsem posílal manželčinu dědečkovi. Na příděl jsme dostávali i cigarety. Já jsem nekouřil, tak jsem cigarety rozdával nebo i vyměňoval za další věci denní potřeby a za tabák pro dědečka. Někteří kamarádi však začali v Německu kouřit.

Vzpomínám si na jednu příhodu, kdy jsem jednomu spolupracovníku - Židovi daroval celou veku chleba. Se dvěma Židy a jedním Francouzem jsme nýtovali násypku na rudu. Francouz nýtoval a já jsem nýt na venkovní straně přidržoval asi 10 kg vázícím válcem. Francouz nás popoháněl, my jsme nestačili nýty ohřívat. Rozzlobil jsem se a mrštíil válcem na zem v okamžiku, když Žid přinášel nýt. Válec mu spadl na nárt. Žid se ihned svalil na zem. Naštěstí k žádné zlomenině nedošlo a já jsem zraněného "odškodnil" celou vekou chleba. Žid se sebezapřením pracovní směnu dokončil. Vědomí, že se opět nají, bylo silnější než bolest. Krátce nato tento chlapec-bylo mu dvacet let-spáchal sebevraždu. Byl obviněn z krádeže hodinek. Při výslechu, spojeném s mučením, řekl, že má hodinky ukryty na stavbě. Když spolu s dozorcem vystoupili na vrchol konstrukce, seskočil z výšky asi 40 metrů. A jak probíhaly v tomto koncentračním táboře pohřby? Mrtvý se uložil do bedny, tu naložili na káru a za doprovodu čtyř Židů a dozorce ji odvezli do blízkého lesíka. Židi vykopali jámu, do které mrtvého uložili, zahrabali a bednu odvezli do tábora.

V dalším uvedu vzpomínku na to, kdy mi chléb chutnal nejvíce mém životě. Je z pobytu v pracovním táboře. Chovanci pracovního tábora byli před propuštěním soustředěni v jedné místnosti. Tak tomu bylo i v mém případě. Na světlici nás byla asi stovka. Na jednom kavalcí jsme spali po dvou. Byli jsme přísně sledováni jak v práci, tak i v táboře. V den před propuštěním jsme se shromáždili na nádvoří tábora. Po propuštění jsme se měli hlásit na "domovském" úřadu práce. Ráno jsme se ale dozvěděli, že vedoucí tábora jel do Prahy a je připravena změna ve způsobu propuštění. Oběd ani večeři jsme nedostali, protože s námi nebylo již pro stravování počítáno. Večer jsme se dozvěděli, že budeme odvezeni do káznice v Ruzyni v Praze. Vyjeli jsme vlakem odpoledne, opět bez jídla. Byl jsem velice ospalý a hladový. Byl to největší hlad, jaký jsem ve svém životě zažil. Probudilo mě zacloumání. Procitl jsem a spatřil protektorátního četníka, známého z Č. Budějovic, který mi podstrčil téměř půlku veky chleba. Rozdělil jsem se s kamarády v oddíle.

Vedení káznice v Ruzyni oznámilo na pracoviště do Německa, že jsme v káznici s tím, aby si pro nás někdo ze závodu přijel. Pochopitelně, že pro jednoho dělníka se to nevyplatilo. Po čtrnácti dnech nás propustili s tím, že se musíme sami do tří dnů hlásit na pracovišti. Já jsem byl propuštěn dne 24. 12. 1943 odpoledne a dne 27. 12. 1943 jsem se musel hlásit na pracovišti v Německu. Dovolím si uvést jednu příhodu, i když nesouvisí s chlebem. Z Ruzyně jsme jezdili pracovat na nádraží Praha-Vršovice, kde jsme nakládali uhlí do vagónů pro vyzbrojování lokomotiv. Šli jsme pěšky přes Bílou horu na nejbližší zastávku tramvaje. Cesta na pracoviště trvala téměř 90 minut. Oblečení jsme byli v hnědé "uniformy", bez pláštěů, i když byl prosinec. Na nohou jsme měli dřeváky. Doprovázel nás protektorátní četník. Klapot dřeváků byl slyšet daleko. Náš průvod budil pozornost. Potkala nás mladá žena s asi pětiletým děvčátkem, které se zeptalo "Maminko, co to je za pány?" "Maruško, víš, to jsou zloději!" Na tuto příhodu si často vzpomenu. Musím připomenout, že zacházení a konec konců i strava v Ruzyni byly ucházející.

We did not have enough food. Our lunch was always put into one dish and dinner was cold. – a slice of bread, margarine, some cheese, and at times we got salami or marmalade and ersatz coffee. For breakfast we had only bread and coffee. When I started eating my last loaf of bread from home, I found a ten-centimetre-long hole inside it. A mouse enjoyed the bread. I ate it all because I was very hungry. We used to get 25 dekagrams of bread in the evenings. Who ate it in the evening, he had nothing for breakfast. The Czechs often got parcels from their homes, where they found not only bread but also some other food. The Poles and Ukrainians had a very bad diet. They mostly exchanged cigarettes for bread and possibly bought it from the Czechs. Bread was both food and currency for us. I gave away a lot of bread to the Jews who I worked with. At the end of war I used to give some bread to Italian prisoners as well. I also often exchanged bread for tobacco, a shag, which I sent to my wife's granddad. Once I gave the whole loaf of bread to a Jew who I worked with and who was injured.

I have such a memory when I enjoyed bread at the most in my life. When the inmates of the work-formative camp should have been released, they were not given any lunch and dinner and the other day they were not given anything to eat either. It was the biggest hunger I had ever experienced. We were starving and then I was woken up by a familiar protectorate gendarme from České Budějovice who gave me almost half the loaf of bread. I shared it.

Období od r. 1945 do r. 1948 a 50. léta

Time 1945 to 1948 and the 50s

Po návratu z nuceného nasazení v Německu jsem nastoupil k ČSD jako traťový dělník. V červnu jsem byl zařazen do závčiku a v říjnu 1945 do kurzu pro výpravčí vlaků. Dne 26. ledna 1946 jsem složil zkoušky a pracoval jako výpravčí vlaků v železniční stanici Ražice. Většina absolventů tohoto kurzu dostala umístěnku do pohraničí na severu Čech. Ražice jsou větší železniční stanice, ale obec je malá. Tehdy měla asi 70 stavení a kolem 300 obyvatel, z nichž asi čtvrtina bydlela v objektu nádraží. V místě není škola ani kostel. Děti chodily a později jezdily do školy v Heřmani a od 6. třídy do Písku. V červenci 1946 jsme se do Ražic přestěhovali a bydleli na nádraží. Byt byl sice velký, ale z počátku jen IV. kategorie. Předpokládal jsem, že zde budeme bydlet do doby, než začne dcerka navštěvovat školu, tj. do r. 1950. Nakonec jsme se stěhovali do Č. Budějovic v březnu 1963 do družstevního bytu.

V roce 1947 bylo v ČSR velké sucho, jehož důsledkem byla neúroda jak obilí, tak okopanin. To se projevilo nedostatkem chleba a jiných potravin. Obilí i jiné zemědělské produkty se musely dovážet. V únoru r. 1948 došlo k výrazné změně v politickém systému v naší republice. K moci se dostala Komunistická strana Československa a byl nastolen totalitní politický systém. Naše ekonomika byla úzce spjata se Sovětským svazem. Byla založena Rada vzájemné hospodářské pomoci a ve vojenské oblasti tzv. Varšavská smlouva. V těchto organizacích byl v čele SSSR.

V lednu r. 1950 se nám narodila druhá dcera. V r. 1954 jsem byl pověřen funkcí náčelníka železniční stanice Ražice. Často jsem přemýšlel o tom, zda jsem nechybil, když jsem se přestěhoval na vesnici. S odstupem doby to dnes hodnotím tak, že to bylo k prospěchu nejen dcer, ale i nás, rodičů. Bylo zde pěkné životní prostředí, lesy, rybníky, řeka Blanice. Blízko města Písek, Strakonice, ale i České Budějovice nebyly daleko /40 km/. Zanedbatelné nebylo ani to, že se zde snáze opatřovaly potraviny, které do r. 1953 byly na přiděl. Dokonce jsme třikrát vykrmili vepře, chovali jsme slepice, měli jsme zahradu. Většina z 25 pracovníků stanice měla menší hospodářství, při žních a sklizni okopanin jsme jim pomáhali, odměnu jsme dostávali "v naturáliích".

Dále zde byl vynikající pekař. Pro jeho chléb chodili a jezdili lidé nejen z blízkého okolí, ale i z Písku, Protivína, dokonce i ze Strakonice. Většinou to byli železničáři, kteří kupovali chléb i pro své známé. První výklad chleba byl ráno a druhý po 14. hod., kdy se do naší stanice sjížděly vlaky. Po znárodnění vstoupil tento pekař do spotřebního družstva Jednota, a stále pekl výtečný chléb. Pomáhala mu i jeho žena. Kromě pekařství měl tento pekař, jmenoval se Hanus, koloniální obchod. Oba manželé byli velmi přátelští, ochotní a v obci oblíbení. I když jsem bydlel v Č. Budějovicích, kde jsem vykonával funkci kontrolora dopravy /funkce podobná inspektorovi ve školství/, když jsem jel do Ražic nebo přes Ražice, kupoval jsem zde chléb.

V Ražicích jsem se zapojil do kulturní činnosti. Obklopil jsem se mladými lidmi a za pomoci několika starších nadšenců jsme hráli divadlo, pořádali estrády, hráli loutkové divadlo, promítali filmy, pořádali taneční zábavy, zájezdy a obnovovali různé tradice jako dožínky, průvody při masopustu, aj. Při nich jsme často vítali hosty chlebem a solí. Každému náš ražický chléb chutnal.

Je třeba připomenout, že se vždy po pěti a nyní po třech letech v Ražicích scházíme o Velikonocích. Z těch starších žijeme již jen dva, jedna žena a já. Ti mladší, kterým bylo od 18 do 20 let, již pomalu dovršují šedesátku. Po nás zůstal v Ražicích přírodní areál, kulturní sál. Místní osvětová beseda je stále aktivní a řadí se k nejlepším v okrese Písek. V Ražicích jsem zažil kolektivizaci zemědělství. Do JZD vstoupili postupně všichni zemědělci až na jednoho. Místní jednotné zemědělské družstvo si nevedlo špatně. Měnová reforma v r. 1953 naši rodinu příliš nepostihla, protože jsme měli malou finanční hotovost a ve spořitelně uloženo asi 5000 Kč. Manželka byla v domácnosti a do zaměstnání nastoupila až v r. 1956, když započaly stavební práce při rozšiřování a prodlužování stanice. Byla zaměstnána v nádražní restauraci, kde se stravovali pracovníci ze stavby.

After my return from Germany, where I worked as a displaced worker, I started work with ČSD (railway) as a worker. In 1947 we had a period of drought and afterwards, as a consequence, shortage of bread and other foods. Corn and other farm products were imported.

My first daughter was born in 1944 and the other in 1950. At that time I moved to the country, where we got ourselves food more easily. Food was rationed till 1953. In Ražice, where I worked and lived we had an outstanding baker. Even faraway people came to buy his bread.. In Ražice I was also involved in various social events with frequent guests who were welcomed with bread and salt. It is such a habit of ours. Everybody enjoyed Ražice bread.

Období šedesátých a sedmdesátých let

Period of the 60s and 70s

Po přestěhování do Č. Budějovic nastoupila manželka do zaměstnání v nádražní restauraci, kde pracovala až do odchodu do důchodu. Starší dcera studovala Pedagogický institut, mladší dcera byla žákyní základní školy. Pokud jde o stravování, snídali jsme většinou odděleně vzhledem k různým začátkům pracovní doby. Oběd také nebyl společný. Doma jsme společně až večeřeli, a to většinou studenou večeří, při níž pochopitelně nechyběl chléb. Dcery obědvaly ve školních jídelnách, manželka v zaměstnání a já buď v restauraci po příjezdu do Č. Budějovic, nebo v místě, kde jsem byl na kontrole. Druhy chleba jsme v té době střídali, protože se na trhu objevovaly stále nové. Vzpomínám si, že jsme nejčastěji kupovali tzv. "Šumavu". S chlebem jsme neplýtvali, nevyhazovali, protože jsme ho stačili zkonsumovat, ale i tvrdší chléb jsme zužitkovali.

V r. 1966 se starší dcera vdala a za několik měsíců obdržela družstevní byt. Dne 21. 8. 1968 došlo k obsazení naší republiky sovětskou armádou a vojsky Varšavské smlouvy. Mladší dcera se vdala v roce 1970. Bydlela s manželem několik měsíců u nás a potom se přestěhovali do družstevního bytu. Zůstali jsme tedy s manželkou sami. Já jsem v r. 1970 nastoupil do funkce náčelníka železniční stanice České Budějovice. Pokud jde o stravování, snídali jsme většinou s manželkou doma, občas také v restauraci. Doma to byl většinou chléb, čaj, v restauraci housky, káva, případně také čaj. Obědvali jsme většinou v restauraci, v době volna manželka vařila doma, a tak jsem obědval až po příchodu domů. Večeři jsme měli většinou studenou a nechyběl při ní chléb. Ten jsem jedl často i během dne. Druhy chleba jsme stále střídali, pokud šlo o jeho tvar, tak i druh. Častěji jsme však kupovali veku. Rovněž jsme střídali obchody, kde jsme chléb kupovali. V našem okolí bylo několik prodejen, samoobsluh, ale i pekařství. V případech, kdy jsem byl nucen prodloužit pracovní dobu, jsem obědval v závodní restauraci. Manželka odešla v r. 1979 do důchodu, ale pracovala ještě dále jako brigádnice.

After moving to České Budějovice where my daughters attended schools and my wife and me got a new job we had enough food. As for bread, we used to change it because there were new kinds of bread in the market all the time. We most often bought so called " Šumava ". We never wasted or threw away bread because we always ate it all, even staler bread was used in our household.

In 1970 I became the head of České Budějovice railway station and concerning eating habits, my wife and I had our breakfast at home and at times at the restaurant. At home we mostly ate bread, tea, at the restaurant we had buns, coffee, possibly tea. We mostly had cold dinner with bread. We

alternated various kinds of bread, its shape and sort. However, we often used to buy a French loaf. We also changed shops when buying bread.

Období osmdesátých a devadesátých let

Period of the 80s and 90s

Já jsem odešel do důchodu v r. 1982. Poté jsem vedl jako odborný asistent dva kurzy pro výchovu výpravčích vlaků. Manželka také ještě pracovala. Pokud jde o stravování, tak to bylo střídavě doma, v restauraci nebo závodní jídelně. Snídali a večeřeli jsme společně doma. K snídani a večeři jsme měli chléb, čaj, uzeninu, sýr. Od r. 1984 jsme trávili s manželkou jarní a letní dobu na chatě na Nežárce ve Veselí nad Lužnicí. Později, když mladší dcera nastoupila po mateřské dovolené do zaměstnání, tak i s vnučkou.

Já jsem měl v oblibě stále ta jídla, na která jsem byl zvyklý z dětství a mládí. Chléb i v této době zůstal naší nenahraditelnou potravinou.

V listopadu r. 1989 byla nucena KSČ vzdát se moci ve státě. Byla nastolena demokracie. Po roce 1989 se náš život nezměnil. Pokračoval po všech stránkách v tendencích předchozích let. V r. 1994 postihla manželku menší mozková příhoda, k ní se přidružilo další cévní onemocnění. Byla nucena dodržovat ve stravování dietu s omezením masa, luštěnin a dalších potravin. Já od té doby nejen nakupuji, ale i vařím, a pokud jde o mou stravu, tak jsem se přizpůsobil manželčinu jídelníčku. Hodně konzumujeme zeleninu, sýry, chléb, jogurty, brambory. Mám celou řadu receptů na tato jídla. Jako domácí kuchař jsem přivítal skutečnost, že na trhu je po celý rok potravinářské zboží, které bylo dříve sezónní a v zimě bylo jen nakládané nebo zmrazené (zelenina, jižní ovoce a pod.) Dále potraviny v polotovarech. Mnohé zboží je pro nás důchodce drahé, ale důchod nám na bydlení, stravu a léky zatím postačí.

Nepijeme alkohol včetně piva. Z minerálních vod pijeme Magnezii a Mattoni. Snídáme chléb, čaj, sýr. Chléb mažeme rostlinným tukem. Musím se přiznat, že vaření a nakupování mohou považovat za koníčka. Jako přílohu k některým jídlům (gulášům, omáčkám) si dáváme chléb. Tvrdý chléb se u nás nevyskytuje. Někdy dělám chlebové karbanátky a k tomu účelu nechám chléb ztvrdnout. Manželka může jíst také sladká jídla, a tak občas udělám palačinky, žemlovku, trhanec a pod.

Druhy chleba jsme i v této době často střídali. Na chatě jsme kupovali chléb soběslavský, kulatý, vážící 1 kg. Nákupy provádím ve třech samoobsluhách. Pokud jde o chléb, tak v poslední době kupuji kulatý kmínový chléb zn. Delta ze strakonické pekárny. Je chutný, vláčný, déle vydrží, nedrolí se. Jeho cena je 16,90 Kč za 900 g. Tento bochníček nám vydrží dva dny. Pokud jde o sladší pokrmy, jednou za 14 dní upeču ovocný koláč.

Koncem roku 1992 se dohodly vlády a Národní rady České a Slovenské republiky na rozpadu Československé federativní republiky a od 1. 1. 1993 byly vytvořeny dva samostatné státy.

I retired in 1982 and my wife still worked. We always had our breakfasts and dinners together at home. It was always bread, tea, sausages and cheese. I had a special liking for foods I was used to eat in my childhood and youthhood. We keep eating bread as our irreplaceable food.

We still have bread, tea and cheese for breakfast and we spread edible fat on it. We eat bread as a side dish to e.g. goulash, sauce etc. Stale bread does not occur in our household. I sometimes make breadburgers and for this purpose I let some bread go stale.

We changed sorts of bread even in these years. At our summer cottage we bought round bread from Soběslav – a one-kilo piece. Recently I have been buying round caraway bread “ Delta “ from the bakery in Strakonice. It is tasty, smooth and lasts longer, it also does not crumble. 900 grams is for 16.90 crowns and we have it for two days.

Závěr

Conclusion

Již dříve jsem uvažoval o tom sepsat vzpomínky na svůj život od dětských let až po současnost. Došlo k tomu až nyní, kdy jsem vyplňoval dotazník pro výzkum a zpracování studie "Chléb jako hodnota v komplexu času, prostoru, kultury", který provádíme společně se studenty seniory dalších pěti evropských univerzit. Nemohl jsem psát o tom, jaký význam měl chléb v mém životě v jednotlivých historických etapách a neuvést, jaká byla v konkrétní době ekonomicko-sociální a politická situace. Při té příležitosti jsem si ověřil skutečnost, jak přesně se mi vybavují události či číselná fakta z doby mého dětství a mládí. Když jsem se zamýšlel a vzpomínal na své dětství, zdálo se mi, že jsem tuto dobu prožil nedávno, i když je tomu více jak šedesát let.

Při dotazníkové akci jsem oslovil řadu známých. Někteří dokonce byli potěšeni tím, že si při té příležitosti mohou zavzpomínat na své mládí. Ve dvou případech jsem však neuspěl. Na druhé straně jsem získal porozumění u lidí, u kterých bych nepředpokládal, že vyplní dotazníky, či dovolí provést interview. Pochopitelně, že jsem s dotazovanými a přáteli hovořil i o dalších životních záležitostech a problémech. Potvrdilo se, že my starší a staří potřebujeme častěji komunikovat.

V 1.části interview "Chléb jako životní hodnota" jsou tři otázky, týkající se životních hodnot. Odpovídám na ně nyní, v závěru.

1. Jaké hodnoty považujete v životě člověka za důležité. Co člověk potřebuje ke svému životu, aby důstojně žil?

Podle mých životních zkušeností potřebuje zdraví, přiměřené ekonomické podmínky pro slušný život a bydlení. Přitom nemusí být bohatý. Důležité je také dobré zaměstnání, které by člověka bavilo. Mít spořádanou rodinu, dobré přátele. Možnost provádět tělesnou i duševní aktivitu, ale i případné koníčky. Nutná je vzájemná tolerance, upřímnost, čestnost.

2. Jak byste zhodnotil svůj život (životní styl)?

Narodil jsem se a vyrostl v chudé rodině. Rodičům vděčím za to, že mi umožnili v nepříznivých ekonomických poměrech studovat. Žil a vyrůstal jsem ve skromných podmínkách. Přitom však považuji své dětství a mládí za šťastné. Měli jsem dost prostoru pro hry, sportování, měl jsem hodně kamarádů, přátel. Pokud jde o povolání, nesplnil se můj sen z mládí, studovat medicínu. Příčiny byly objektivní, ale částečně i subjektivní. Dnes bych situaci řešil jinak. Ale je nutno přihlídnout ke konkrétním podmínkám té určité doby. Celý aktivní život jsem pracoval na železnici. Od r. 1946 až do odchodu do důchodu v r. 1982 ve vedoucích funkcích. Dbal jsem vždy na to, abych byl po stránce odborné na výši, abych byl podřízeným v práci příkladem. Byl jsem přísný, ale domnívám se, že i spravedlivý. Plnil jsem sliby. O čem jsem věděl, že nebudu moci splnit, to jsem nesliboval. Svým podřízeným jsem dle možností i pomáhal. Věnoval jsem se výchově dcer a vnuků. I těm jsem se snažil dávat dobrý příklad. Vydřelo i naše manželství, i když jsme do něho vstupovali velmi mládí. V září příštího roku bychom měli oslavit "diamantovou svatbu". Při studiu na Univerzitě třetího věku jsem nastudoval četnou literaturu z oblasti filozofie, psychologie, psychiatrie, sociologie, medicíny a musím přiznat, že jsem některé své dřívější názory na svět a život přehodnotil. I dnes mám mnoho přátel a v posledních letech jsem další získal. Snažím se lidem dle možností pomáhat. Snažím se být tolerantní. Čeho jsem se však od mládí nezbavil, je někdy až přílišná vznětlivost.

3. Jakou představu máte o své budoucnosti?

Jsem ve věku, kdy nemohu plánovat nějaké závratné změny ve svém životě. Domnívám se, že jsem se včas a dobře připravil na život ve stáří. Jsem relativně zdravý, pravidelná lékařská vyšetření jsou v normě. Mám slabší sluch /používám naslouchadla/ a také jsem v péči oční lékařky /vyšší nitrooční tlak/. Prodělal jsem operaci pravé katarety a žlučníku. Nejsme bohatí, ale domnívám se, že máme dost prostředků na to, abychom hmotně nestrádali. Přeji si, abych při případné nemoci netrpěl velkou bolestí. Abych si uchoval stále duševní svěžest. Abych měl stále tělesnou mobilitu a nebyl na obtíž

druhým a abych jim mohl dle možností pomáhat. Abych měl stále možnost komunikovat s přáteli. Aby rodiny mých dcer a vnuků byly spořádané, spokojené, zdravé. A konečně si přeji, aby můj odchod ze života byl klidný a rychlý.

Těším se z každého dne, který mi v životě zbývá

podle antického hesla

CARPÉ DIEM!

(Horatius)

I am enjoying every day that is left to me – according to an ancient slogan “ Carpe diem! “

(Horatius)

Literatura :

Ottův slovník naučný, II. Díl. Praha : SPN 1897.

Všeobecná encyklopedie. Praha : Diderot 1997.